

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

zhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 28.

V Trstu, dne 1. oktobra 1922.

Leto III.

1922/3

Pričenjamo novo šolsko leto. Pričenjamo, to se pravi, učitelji morajo na svoja mesta, otroci v razrede, stroj se začne gibati, ker je ukazano, da mora v tek. Kako se šolsko leto prične, to je drugo vprašanje.

Okrožnica gen. civ. komisarijata z dne 28. septembra 1921 pravi med drugim:

E poichè la missione della scuola in queste terre assurge a compito nazionale di particolare importanza, faccio sicuro affidamento, anche per l'avvenire, sulla fattiva collaborazione delle Amministrazioni scolastiche, dei funzionari e dei maestri in ispecie, i quali della scuola sono l'anima e l'intelletto. Questo appello intendo rivolgere in particolar modo ai maestri d'altra stirpe, nella leale e sincera cooperazione dei quali il Governo italiano pone fiducia, affidando ad essi l'educazione delle generazioni crescenti dei nuovi cittadini d'Italia, nelle cui libere istituzioni le popolazioni di altra stirpe troveranno libero sviluppo.

Ni kaj reči, ekscelenca Mosconi je podpisal lepe besede, ko je skušal urediti ljudsko šolo v Jul. Krajini. Toda za uredbo šolskega vprašanja lepe okrožnice ne zadoščajo in zato pričenjamo novo šolsko leto pod istimi, če ne slabšimi auspicijami kot dosedanja: stroj se zgane, ker je ukazano, da mora v tek!

Ni prvič, da govorimo o zdravem razvoju ljudskega šolstva v naši deželi. Žal, da so naše besede glas vpjočega v puščavi slej ko prej. Karmorkoli pogledamo, povsod vidimo, da razmere niso take, kakor bi morale biti in bi lahko bile. Vrsto gnojnih ran ima naše šolstvo, ki bi že davno mogle ozdraviti. Ali naj navajamo? Vzemite le vprašanje učnih knjig! Ko je učiteljstvo želelo dopusta za sestavljalce, ni bilo govora o tem pri oblastih. Danes smo na jasnem, zakaj ne. Karkoli je učiteljstvo priredilo, vse je uživalo neomejeno nezaupanje pri recenzorjih. Teksti so se morali popravljati in popravljati in nikdar niso bili pogodu, sestavljalce pa se je še veselil, če ni bilo njegovo delo že a priori zavrženo. Nasprotno so se odobrila berila, ki so bila naravnost genialno bedasta. Zakaj tako? Ker sploh ni bilo nikakega kriterija nikjer, marveč je presojanje oseb odločevalo na vsej črti. Če so vladali taki časi, da se je lahko lagalo in podkupovalo kolikor je kdo hotel, to je bilo

postranskega pomena. Tako smo videli, da so se morale rabiti knjige, ki so bile celo prepovedane, a ni imel učitelj zanje nadomestila. Ko bi nekaterim izmed učiteljstva poverili nalogo, da sestavijo na podlagi točnih navodil, brez borniranosti in brez humorističnih predpisov majhnih ljudi, dobre knjige, bi take knjige že imeli in če bi dali njih avtorjem oz. prirejevalcem plačane dopuste, bi še vedno prihranili stotisoče, ki so se zavrgli s tiskanjem dragih, nerabnih knjig.

Prav tako absurdno je «urejeno» nadzorstvo ljudske šole. Lahko mirno trdimo, da se ljudska šola sploh ne nadzoruje več. Če je kak razred kje posebno srečen, vidi nadzornika enkrat v letu, in sicer za 10—15 minut. Da to ni nadzorstvo ljudske šole, ne bo najbrže nihče oporekal. Zakaj so stvari take? Zato, ker slovenskega ali hrvatskega učitelja principiarno ni mogoče imenovati za nadzornika in ker je treba štediti pri nadzorniških plačah. Naj se nam ne zameri, če povemo, da je tudi to stališče popolnoma pogrešeno. Kakor je ironija bridka, vendar lahko povemo, da bi nadzorniki slovanske krvi bolj ozkosrčno, bolj državi udano vršili svojo službo, kakor manj odvisni in sumničevanjem manj izpostavljeni vneti Italijani na nadzorniških mestih. Nimamo tedaj vzroka, da bi se navduševali za nadzornike slovanske krvi, a to pa smemo in moramo povedati, da ni vseeno, jeli se ljudska šola nadzira, ali je nadzorstvo zgolj humbug. Za nas je šola brez nadzorstva, šola, ki je posvečena propadanju. A če je višji namen, da se ljudsko šolstvo čim bolj razruši, naša organizacija o tem ne more molčati. Prvič ne, ker so s propadanjem šole zadete one plasti v ljudstvu, ki sploh ne dobe druge naobrazbe in drugič, ker se z rušenjem šole trati narodno premoženje in ugonablja pridobitvena zmožnost množic.

«Collaborazione delle Amministrazioni scolastiche» pravi lepo zgoraj navedena okrožnica. Da, ko bi že iz prvega začetka sodelovali okrajni šolski sveti v polnem obsegu pri razvoju ljudske šole pod novim režimom, bi nikdar šolstvo toliko ne stalo, bi nikdar ne prišlo do vseh mogočih monstroznosti in napak, ki smo jih videli in bi šola že kdaj poslovala v najlepšem redu. «Collaborazione» je ostala na papirju in je odvisna od slučajev: če je gospodom komisarjem sodelovanje simpatično, prav, se ga poslužijo, če ni, potem ostane mrtva črka. Da je brez «sodelovanja» upravljanje ljudske šole mnogo

lažje, nihče ne dvomi, ali je pa šoli na korist, to je drugo vprašanje. Uprava, kjer je ljudstvo izključeno, je vedno najdražja, ker je najbolj dostopna korupciji. Absolutizem pa je tudi politično zavrgljiv, ker neti nezadovoljstvo. Čudimo se, da oblast tega ne razume. Ali res nič ne uče zgledi Angležev, ki gredo s svojim selfgovernment do skrajnih mej?

Danes se že razločno vidi, da je ljudsko šolstvo v najslabšem stanju tam, kjer okrajnih šolskih svetov ni ali ne poslujejo redno. Ravno v takih okrajih prevladuje v šolskem vprašanju politični moment, ker je uprava nesposobna, da bi z birokratizmom reševala stvarne probleme šole. Kakor se je izkazal zgolj politični kriterij pri zadevi učnih knjig in v vprašanju šols. nadzorstva neprimeren in škodljiv, tako je njegova uporaba politično vse prej kot modra. V teku zadnjih let smo videli često, da so postali najslabši učitelji zaupne osebe in vzor-pedagoški, kar niso bili nikdar, nasprotno so se preganjali tovariši, ki jim ni bilo mogoče dokazati enega samega madeža. In ravno v onih okrajih, kjer se politična oblast najbolj boji sodelovanja, tam je največ političnega preganjanja. Namesto da bi se stvari uredile na kompetentnem forumu, se tolče po učiteljstvu in šolsko vprašanje se ostri v politično smer po zaslugi nemodrih, nesposobnih uradnikov. Krivo ni učiteljstvo, krivi so tisti, ki avtokratsko in brez trohice političnega instinkta prezirajo načelo o sodelovanju. Učitelju, bogme, ni prijetno, če je politično zasledovan; toda veliko lažje prenese preganjanje, če vidi, da ni preganjan toliko radi kake dejanske krivde, kolikor radi nesposobnega, osebnege režima uradnikov, ki ne vedo, kaj delajo in uporabljajo zakone samo tedaj, kadar morejo z njimi učiteljstvo zadeti. V takih razmerah ima

učitelj največjo moralno oporo, preganjanje svojega namena ne doseže, nasprotno, preganjani je, ki zmaguje.

«Nelle libere istituzioni d'Italia le popolazioni di altra stirpe troveranno libero sviluppo.» Res je, ustava Italije je svobodoljubnejša od marsikatere druge v Evropi. Toda razmere v naši deželi na šolskem polju, izvzemši morda goriški in tolminski okraj, niso dokaz navedene resnice. Kje so drugi okrajni šolski sveti, če abstrahiramo Gorico in Tolmin? Kje je bil deželni šolski svet do včeraj, dasi govori okrožnica iz leta 1921 o sodelovanju šolskih samouprav? Zakaj se zapirajo novi razredi? Zakaj se učiteljstvo odslavlja? Ali zato, da imamo izgovor, če se razne šole ne odprejo?

V nedogled bi mogli naštevati podrobnosti, ki dokazujejo nasprotje med modrimi besedami in modrimi dejanji. Skoro vse pa se da reducirati na dve besedi: birokratični absolutizem. Ta je končni krivec, da na šolskem polju škodljivo in neomejeno prerašča politični moment stvarni problem, in sicer prav tako malo v interesu ljudstva kot v interesu vlade.

Pričenjamo novo šolsko leto. Pričenjamo ga tako kot vsa dosedanja, brez reda, brez jasnosti, brez soglasja, mimo lepih besed o svobodnem razvoju in brez vere v izboljšanje. Le to vemo, da ne nosi učiteljstvo odgovornosti, če razmere niso take, kakor bi lahko bile. Vprašanje ljudskega sodelovanja v šolstvu je danes prav tako pereče, kakor ob času ustanovitve ljudske šole in mimo tega vprašanja ne bo mogla vlada, če ji je res kaj na zdravem razvoju šolstva. S preziranjem šolske samouprave namreč ni mogoče dalje, napaka raste za napako, greh za grehom. Smo mnenja, v imenu civilizacije, naj bi se nasprotja ne ostrila.

DELOVNA ŠOLA

Tak program, prost vsakega egoizma in poln altruizma ima delovna šola — šola bodčnosti, šola, ki bo dala poznejšemu družabnemu življenju popolnoma drugačno obliko in drugačne smernice.

Industrija ima dve popolnoma nasprotujoči si sili v sebi. Ena teži za tem, da bi, kolikor mogoče več ljudi zaslužila in tako postavila v popolno odvisnost kapitalizma, a druga teži ne-le rešiti maso izpod tega jarma, temveč jo izobraziti in pripraviti na to, da bo sama zagospodovala nad kapitalizmom. Kakor se to zdi na prvi hip čudno, nas o resničnosti te trditve prepriča prav enostaven praktičen primer iz življenja. V dobi rokodelstva, v dobi, ko ni bilo še strojev, se je vsako delo napravilo z rokami; vsak rokodelc je napravil svoje izdelke s svojo roko in jih dal že izgotovljene na prodaj. Čevljar je n. pr. sam vzel mero, sam vrezal, zašil in prinesel izgotovljen čevljar na dom in, če mu slučajno ni bilo v enem kraju prav, je vzel, kakor se še dandanes pravi, svoja šila in kopita ter si izbral druge kraje, druga mesta; bil je tedaj prost državljan, ker je lahko nesel svoje znanje in orodje s seboj. Dandanes pa, da ostanemo pri čevljarju, so stroji vzeli čev-

ljarju čevljar iz rok, ker ga napravijo hitreje, ceneje in lepše kakor čevljar. Oglejmo si tako tvornico. Videli bomo nabroj strojev, ki vsak opravlja določeno mu delo: eden reže usnje, drugi podplate, tretji nadplate, četrti zašije, peti napravi luknjice itd., tako, da gre čevljar od stroja do stroja in iz roke v roko morda skozi deset in še več, predno je izgotovljen. Delo pri stroju je enostavno in ne zahteva posebnega napora in posebnega znanja. Toda tak delavec, ki dan na dan opravlja tako monotono delo, postane polagoma sam stroj in popolnoma odvisen od stroja, ker če bi se taka tvornica nekega dne zaprla, so vsi delavci nezmožni za kako samostojno delo in bi vsi skupaj, brez strojev se razume, ne mogli napraviti niti enega čevlja, ker bi ga ne znali. Ne morejo tedaj vzeti svojih šil in kopit in ubrati druge poti. Vprašam vas: ni-li tak tvorniški delavec postal pravi suženj stroja in kapitala?

Te moči se industrija in kapitalizem dobro zavedata in zato tudi ni v interesu le-teh, da bi bili delavci izobraženi, ker čimbolj so duševno zastali, tem prej in tem lažje se puste zaslužiti.

Toda računati se delajo večkrat brez krčmarja in tako vidimo, da so ravno v industrijskih krajih najboljše šole in da so vsi novi poskusi na šolskem po-

lju — in tako tudi delovna šola — zagledali najprvo luč sveta v industrijskih krajih in deželah. Tako so nastale prve delovne šole na Nemškem, Angleškem in v Ameriki že pred vojno; med vojno in zlasti po vojni pa so se še bolj razvile in njih število pomnožilo ali pa je sploh vse šolstvo zavzelo, več ali manj, to-le smer, n. pr. Dunaj, Češko itd. V Italiji imamo take šole v Milanu, Turinu in drugih industrijskih krajih. Toda prava delovna šola, kakor si jo je bil zamislil veliki sociolog Marx, je do sedaj vpeljana edino le v Rusiji. Z ozirom na to, kar sem do sedaj omenil, mi lahko rečete, da sem zašel v nasprotja, ker prvo je bilo rečeno, da industrija ne trpi šole in izobrazbe, potem pa, da imajo ravno industrijski kraji najboljšo šolstvo. Res je, toda, vprašam vas, po čegavi zaslugi? Industrije in kapitalizma morda? Ne, ampak po zaslugi proletariata samega in to vsled njegovega razumevanja o šolski potrebi in vsled želje po višji izobrazbi.

Kakor je stroj eminentno sredstvo zaslužjenja, tako je tudi lahko zelo ugoden in izvrsten posredovalec demokratizma v najširšem obsegu, ker tvornice zbirajo navadno veliko število delavcev, ki so vsi obsojeni na isto usodo; toda ravno ta nevaren položaj jih tem tesneje združuje, jim polagoma vzbuja samozavest, medsebojna obramba za obstanek postaja večja in večja, geslo: «vsi za enega, eden za vse» pridobiva tem trdnejših tal in nekega dne se ta masa sužnj v postavi prekrizanih rok pred stroj in mu zabrusi v brk: le glej, kako si ti brez naših mišic in naših rok onemogla klada in le mi smo tisti, ki ti dajemo moč in življenje!

Mnogo slavospevov je že bilo izrečenih in napisanih strojni industriji in to po pravici, kajti industrija je izvrstna učiteljica ne-le tehnike in naravnih ved, temveč je enakočasno tudi velika učiteljica socialnega življenja. Podaja nam re-le socialne vzgoje, temveč tudi socialne izobrazbe in sicer v najširši meri, ker nas seznanja in združuje s človečanstvom vsega sveta.

Delovna šola in sicer industrijelno-delovna šola je najpopolnejša šola bodočnosti. Toda te šole so bolj pripravne za mesta in za industrijske kraje. Kaj pa z vami? V kaki meri se bodo prilagodile le-te tem šolam? Vsekako bo tam zadela od začetka na neko odpornost, kakor vsaka novost, ker tradicija ima povsod svoje, žalibog, globoke korenine. Tako je bilo ob začetku tudi na Ruskem in neverjetno, a vendar resnično, da je delalo še največ napotja pri uvedbi teh novih metod ravno učiteljstvo. Toda tudi vasi čutijo, četudi v manjši meri, vpliv industrije in sicer na dvojen način: po eni strani s tem, da se tudi v vaseh odpirajo tvornice, po drugi strani pa, ker se tudi poljedelstvo, vsaj v naprednejših krajih, pretvarja polagoma v nekako poljsko industrijo z uporabo poljedelskih strojev. Na tak način postane tudi vas dovolj zrela za industrijelno-delovno šolo. Bodočnost pa bo sploh odpravila razliko med vasjo in mestom. To pa velja le za bolj kulturno razvite vasi. Kaj pa z vami, ki so šole v razvojnem štadiju? Vsekako ne velja tudi za te isto postopanje kakor zgoraj, ker jim je treba šele potrebnega kulturnega razvoja in šele za tem temu odgovarjajočih šolskih reform. Nova šola izhaja iz industrijskih centrov velikih mest in vpliva tako na svojo okolico. Mesta in industrijski centri so enakočasno tudi centri duševne kulture in studenci šolsko-pedagoških reform. Tako je tudi industrijelno-delovna šola hčerka mestne izobrazbe, nekak vodnik in pionir kulture na vasi. Industrija je pronašalka kulture kamor pride, in kot

taka bodi pozdravljena ne le v mestu temveč tudi na vasi.

Omenil sem že, da današnja ljudska šola, ki je namenjena, bi rekel, 95% vseh šoloobveznih otrok, ne odgovarja namenu in potrebam, ki jih zahtevajo koristi najširših ljudskih plasti; druge kakor: meščanske, srednje in visoke šole, pa stoje na nedemokratični in krivični podlagi, ker so namenjene ostalim 5% privilegiranih slojev. Marsikateri bo morda ugovarjal, češ, da je tudi dandanes vsakomur dovoljen vstop v vse šole od najnižje do najvišje. Vstop že; toda kako in s kakimi sredstvi naj revni kmet in delavec vzdržujeta svoje otroke v srednjih in visokih šolah?

Kdor študira svoje otroke v takih šolah, sam poskuša s kakimi žrtvami je to združeno. Posledica je, da ne sedé v teh šolah učenci zbrani po duš. zmožnostih, temveč po večini taki, katerih starši zmorejo z lahkoto prenesti stroške za tako šolanje. Take šole dajejo vsled tega, po večini, le tak materijal, ki je le s težavo in s pomočjo inštruktorjev, raznih prošenj in protekcij zlezel do konca — talenti pa so zakopani po gorskih vaseh in v ozkih, smrdljivih ulicah delavskih predmestij. Ne-le da je tak sistem krivičen, on je tudi škodljiv, kajti na tak način prihaja v svet naraščaj le srednjih, če ne slabih duševnih zmožnosti, apoln nadutosti in brez vsakega smisla o socialnih potrebah. In taki ljudje zasedejo pozneje razne urade in odgovorna mesta v državi.

Program, oziroma namen delovne šole pa je: odpraviti tak krivičen sistem današnje šole in ga nadomestiti z enotnim tipom šole. Na tak način bo vsakomur dana prilika, da razvije svoje duševne sile človeštvu v prid. Umevno, da bodo izšle iz take šole popolnoma nove in sveže moči, ki bodo prevladale in nadkrilile one iz zastarelih šol.

Kako pa to, da se delovna šola, kljub svojemu idealnemu programu in nepobitnim vrlinam ni še povsod vpeljala? Odgovor je lahek! Zato ne, ker ima, kakor vsaka nova ideja, in če je ta še tako dobra in pravična, svoje nasprotnike. Kdo pa so ti sovražniki?

Vsi oni, kateri žive svoje mirno in brezdelno življenje na račun ljudske nerazsvetljenosti in omejenosti; vsa zgoraj imenovana duševno okostenela inteligenca, ker se boji mogočnih konkurentov, ki bi jim izrekli končno obsodbo, da so za nič in da spadajo med staro šaro. Protivnike ima tudi v starokopitnem učitelju, (da ne bo dvoumij, s starokopitnim učiteljem ne mislim starejših učiteljev, ampak so to tudi lahko mladi brez prožnosti duha za nove ideje,) ki prisega na stare metode in že davno obrabljeno znanje, ki si ga je pridobil na učiteljišču, ki plava v višjih sferah vsevednosti, ki gre v šolo nepripravljen in brez duše, kjer prespi dnevno vseh 5 ur, če jih ne prebije z izvenšolskim delom.

Tisti pa, katerih duša se je spojila z ljudsko dušo, katerih volja je ljudska volja, kateri žrtvujejo vse svoje sile ljudstvu v prid, so privrženci delovne šole, edine in prave ljudske šole. Delovna šola zahteva vsestransko in temeljito izobraženega in vestnega učitelja, ki je voljan žrtvovati vse svoje duševne in telesne zmožnosti za boljšo bodočnost človeštva in ni nikak nov šport, kakor si to nekateri mislijo.

Otrokova vzgoja se deli v tri oddelke: v otroško dobo do 7. leta, v deško in dekliško dobo do 14. leta in v mladeniško dobo. Temu primerno imamo otroške vrtce za otroke do 6. leta; ljudsko šolo od 6.—14. leta in srednje šole od 14. leta dalje. Toda novejši pedagoški se ne strinjajo s tako razdelitvijo, ker sma-

trajo 7. in 14. leto za kritični leti. V 7. letu se pojavijo v otroku neka splošna utrujenost, a v 14. nastopi doba doraslosti (pubertete), prehod iz otroške v mladeniško dobo. Res je, da se skoro povsod prične šolska obveznost s 6. letom, toda po mnenju zdravnikov in psihologov je to prežgodaj, po drugi strani pa so otroci, ki so prekorčili 6. leto za šolski vrtec prezreli in le v nadlego drugim.

Delovna šola jemlje vsa ta opazovanja v pošteve in priporoča ozir. je vpeljala sledečo razvrstitev: Po-

četek redne šole se prične z 8. letom in konča s 13., od 6.—8. leta pa obiskujejo otroci neko vrsto otroškega vrtca, kot nekak prehod v redno šolo, ki pa naj ne bo ločen od redne šole, ampak le tej pridelen.

—Ustroj delovne šole izgleda tedaj tako-le: otroški vrtec od 6. leta, od 6.—8. leta šola prve stopnje, od 8.—13. leta šola druge stopnje in šola mladeniške stopnje.

(Dalje prihodnjic).

UČITELJU, LATI SE PERA!

Dandanas je tisk velike važnosti. Jači je od pare, vode i ognja. Ovo troje uništava košto i grade; ovo troje šteti i koristi, te širi kulturu i dobrobit naroda. Al snažnijeg pokretila ljudskog znanja i prosvete nema nad štampom. Ova je nositeljica i prenositeljica ljudskog mišljenja i ljudskih ideala, da joj nema para ni premca. Brzovozila, brzjavni i telefoni, parobrodi i železnice ne mogu se omeriti sa tiskom. Ovima je glavna svrha materijalna dobrobit, dočim je štampi uz ovu i moralna.

Štampa je svet; štampa je nositeljica ljudskog i svetskog mnjenja, dapače ona narivava ljudstvu svoje mišljenje, svoje ideje i ideale. Danas je novinar i člankopisac najveća i najsilnija osoba. Pred novinarima imadu respekt i najveće sile: države i državnici klanjaju se novinarima i tisku. Prva je briga umnog i previdnog državnika da se ulaska novinarima. Dapače, ovi imadu potkupljene novine i novinare, koji će pisati po nakanama državnika. Tisak je jači od vojske, jači od puške i topa. Vojska i država služi se tiskom, da propagira svoje ciljeve i brani svoje stanovište... Svaki ministar imade svoje — glasilo — trublju anđjela i arkandjela, što s visine objavljuju ono, što hoće i što kani ministar. — Javnosti se govori putem novina. Hoće li diplomata što priopćiti ili zatajiti, to javi novinama. Na skupštine, zborovanja, konferencije i parlamente pozivlju se novinari, da izveščuju svoju javnost o toku rasprava. Novosti, iznašašća, nove misle štampom se munjemice šire svetom.

O tome smo svi osvedočeni. No jedno valja da istaknem i naglasim: novine ne šire jedino novosti i dogodjaje i misli, i nisu samo ogledalo javnog mišljenja; one dapače stvaraju javno mnjenje. A ovo je silna moć. Proti javnom mnjenju uzalud se je boriti. Javno mnjenje stvara i obava države, društva, institucije. Javnog se mnjenja pravom boji svako, bogat i siromak. Da nije te porazne sile javnog mnjenja, bilo bi na svetu još većih zala i nasilja i nepravednosti. I mi privatnici bismo rado stošta — zafrigali da nema tog «nesretnog» javnog mnjenja. Javno mnjenje je uništilo Austriju i Nemačku i Rusiju. Radi javnog mnjenja pisale su novine i nas uveravale, da se ententa bori za pravednost, jednakost naroda i

za njihovu slobodu, dok je naime trajao rat, a onda je sledilo — što je sledilo... Prije rata i bitke nastoji se vojskama i narodima narinuti nekoje mnjenje, koje tada nastupa u borbi kao najsilnije oružje.

Ljudi, pa i školovani, malo promišljaju; nisu izvežbani u mišljenju. Covek je i telesno len, akoprem svakidan hodi, kreće se i radi. Duh naš nema toliko prigode da baš mora funkcionirati. Ljudstvo je većinom duhovno zalenjeno. Neće da mnogo promišlja, možda i ne može. Tu je i razlog, da svet vrlo lako se povadja za tuđim mišljenjem. Odatle novinarstvu i tisku velika znamenitost. Jedna glava putem svoje novine kadra je nametnuti hiljadama i hiljadama ljudstva svoje mišljenje. I jedna osoba ovako kodra je stvoriti javno mnjenje.

Ljudi pa dašto i novine lažu, i te kako! Ali ljudstvo uopće ne može kontrolirati istinitost ili laž. I nehotice tako novine zarobljuje ljudske duše. Vidimo tako, da ljudi, pa i školovani, govore na vasko i novine što ih čitaju. Teško je čoveku osoviti se na vlastite nože u tom metežu raznih novina.

Med svim narodima u nas, čini nam se, Talijani se najradije i najlakše povadaju za svojim novinama. — U ropstvu i u apsolutističkoj državi ne smedu pisati listovi po svojem uverenju. Tu se narod krivo odgaja na uštrb kulturi.

Povucimo iz dosad rečena pouka: Pišimo u novine! Poslužimo se u punoj meri listova staleških i političkih. Sada miruju topovi, a grme — pera i novine. Perom se sada kolje, ubija, ruši, pali. Perom stvarajmo svoje mnjenje u narodu i u susjedstvu. Mi učitelji dužni smo u kot svoj staleški stvariti putem novina o sebi dobro mnjenje. Da još i dandanas zlo stojimo, imamo to upisati u nama nepovoljno javno mnjenje. Kušajmo ga oboriti. Svakako boriti se moramo i perom putem štampe. Nabrusimo dakle svoja učiteljska pera, pišimo u novine staleške i političke. U staleške da stvorimo u staležu samu svoje dobro mnjenje i da povučemo i strpamo sve učitelje naše u jedan te isti duševni kotao. Pišimo i u političke novine, pošto ih svi rado čitaju. Putem ovih lasno se prikrimčuri u dušu ljudstva koje dobro učiteljsko seme i koje dobro mnjenje o nama. — Kolegi i kolegice, pišite u novine!!

v naročje. Vsak trenutak, ko me spomin prestavi v sredo udeležencev in gostoljubne dvorane, se mi srce širi v zanos in sreči. In ko sem na tem, da izrečem zahvalo vsem onim, ki so kakorkoli pripomogli k tako uspešnemu in krasnemu poteku našega prvega socialnega tečaja, sem v resni zadregi, kako in kje bi začel. Vsa Sv. Lucija nas je ves čas omamljala s svojim gostoljubnim ozračjem. Imeli smo vtis, da nas objema bratska duša teh dobrih ljudi. In ta objem je bil gorak in prisrčen, prijetno nam je bilo v njem.

IZ ORGANIZACIJE.

UČITELJSKA SAMOIZOBRAZBA

Socialni tečaj «Zveze slovanskih uč. društev» je za nami. Vsi, ki nas je resno stremljenje po napredku in luči združilo za nekaj dni v prekrasni Sv. Luciji, ne bomo pozabili teh divnih ur nikdar več. Vse ono, kar tvori predpogoj za uspešno delo na takih tečajih, nam je mila usoda položila v obilni meri

Še posebe naj se spominjam res tovariškega tovariša Rakovščeka in ga zahvalim za ves trud, ki mu ga je povzročila naša prireditelja. Njegov sprejemni in poslovilni govor in ves njegov napor, da zagotovi vsem udeležencem čim prijetnejše bivanje v prijaznem gorskem kraju, nam ga kažejo v najboljši luči. Zahvalim naj se i g. župniku Abramcu, ki je s svojo prisotnostjo tudi nam množil vstrajnost in navdušenje. Zlasti ne pozabimo nikoli njegovih poslovilnih besed, ki so tako mladostno izvirale iz njegovega velikega srca kakor tolminski vrelci iz gorskih velikanov. Š posebno hvaležnostjo naj se spominjam vseh gospodov predavateljev. Govorili so nam besede iz svojega globokega prepričanja in take besede ne izgrehše nikdar svojega smotra. Prepričan sem, da tvorijo vsi pridobljeni pojmi in nove vzpodbude duhovni dobiček, ki daleč nadkriljuje najbolj optimistično pričakovanje.

Konečno še iskrena beseda zahvale gostoljubni Mikuževi hiši. Prepustila nam je brezplačno širono dvorano v uporabo, pripravljena je bila skrbeti po potrebi za brezplačno prenočišče mnogih udeležencev, poskrbela za naravnost favoritne cene okusno in krepko hrano, tako da lahko mirno trdim, da nisem v teku svojega dela v učiteljski organizaciji še nikdar naletel na tako požrtvovalno in nesebično gostoljubje v gostilniških prostorih. Gostoljubna Mikuževa hiša bodi zagotovljena, da ji tega učiteljstvo ne pozabi.

* * *

Razun posameznih predavanj, ki se bodo najbrže izdala v posebni brošuri, bo vse drugo delo (debate in diskusije) podano v svojem jedru v našem glasilu. Naj mi bo dovoljeno, da prehitim ta poročila z nekaterimi podatki, ki se mi zde potrebni za vse ono učiteljstvo, ki se ni moglo iz kateregakoli vzroka udeležiti tečaja, ne bi pa hotela zaostajati za drugimi v našem samoizobraževalnem delu.

Predmeti, ki so se obravnavali na tečaju, so se vrstili tako-le:

1. Liberalizem — predaval tov. L. Tavčar;
2. Krščanski socializem — pred. Dr. Eng. Besednjak;
3. Marksistični socializem — pred. Dr. H. Tuma;
4. O verstvu in kulturni misiji katoličanstva — predavala gg. dr. Brumat in Iv. Rejec.
5. Zadrugištvo — predaval inž. Dr. Gustinčič.

Potrebno je, da označim literaturo že takoj sedaj in ne čakamo še-le na poznejše priobčenje v «Uč. Listu» pri posameznih predmetih, da si vsakdo to literaturo, ki se je priporočila na tečaju, takoj nabavi, če se hoče poglobiti v predmet.

Razun one literature, ki sem jo navedel v «Uč. Listu» od 10. avgusta t. l. in priporočil zlasti učiteljskim knjižnicam v nakup, dostaviti so še naslednja dela:

Fr. W. Foerster: «Lebensführung», «Christentum u. Klassenkampf», «Sexualethik u. Sexualpädagogik», «Autorität u. Freiheit».

G. Esser und J. Mausbach: «Religion, Christentum, Kirche». Verlag Kösel — München.

B. Kidd: «Soziale Evolution» — übersetzt v. E. Pfeleiderer - Jena.

L. Gumpowicz: «Grundriss d. Soziologie», «Der Rassenkampf».

T. K. Oesterreich: «Das Weltbild d. Gegenwart». Verlag E. S. Mittler & Sohn — 1920.

Th. G. Masaryk: «Die philosophischen u. soziologischen Grundlagen des Marxismus» — Wien — Karl Konegan.

Vsa ta dela spadajo torej v učiteljske knjižnice.

Za priročno privatno biblioteko so se priporočile sledeče knjige:

a) iz zbirke «Aus Natur u. Geisteswelt» št. 2, 41, 56, 176, 177, 222, 269/70;

b) iz zbirke «Sammlung Kösel» — München št. 28, 37, 29.

Razun teh še: **Eng. v. Philippovich** «Die Entwicklung der wirtschaftspolitischen Ideen im 19. Jahrh.» Tübingen — Verl. Mohr.

Iv. Lapajne «Slov. posojilničar».

Dr. Gustinčič «Komunistični koledar».

Dr. A. Ušeničnik «Knjiga o življenju». Ljubljana — Leonova družba.

Za ljudsko izobraževalno delo zbornik «Volksbildungsarbeit» — izdal B. Marschall — Köln — Verl. H. Z. Gonski.

V tem zborniku je navedena vsa važnejša literatura o tej važni panogi kulturnega dela, — opozarjamo zlasti na monografiji o danski in švedski ljudski visoki šoli.

AL. HREŠČAK.

Slov. učit. društvo za Istro sklicuje izredni občni zbor dne 12. oktobra t. l. ob 10. uri pri Sv. Ani (gostilna ex Subietta) s sledečim dnevnim redom:

- 1.) določitev kraja in prvega sestanka samoizobraževalnega kurza za Istro;
- 2.) povišanje članarine;
- 3.) učiteljska tiskarna;
- 4.) društveni pevski zbor;
- 5.) slučajnosti.

Z ozirom na važnost prve in četrte točke dnevnega reda, ki je v skupnem interesu vsega istrskega učiteljstva, so poleg članov našega društva vabljeni tudi člani obeh hrvaških učit. društev. — Odbor.

Redni občni zbor tolminskega uč. društva se bo vršil dne 5. oktobra t. l. ob 8 zjutraj v šol. poslopju pri Sv. Luciji. K polnoštevilni vdeležbi vabi odbor.

„**Novoga roda**“ 9. in 10. številka je dotiskana in se odpošlje dne 10 t. m. zaradi event. poprav v številu naročnikov na posameznih šolah. Dolžnost vsakega učitelja je, da poskrbi, da se številu naročnikov ne skrči, ampak poveča.

Odbori učiteljskih društev se opozarjajo, da pravočasno (do 1. novembra) poskrbe za statistične podatke učiteljstva in šol svojega okraja. Podatki, ki bodo služili za „Ročni zapisnik“ se naj odpošljejo na predsedstvo „Zveze“.

ŠOLSKE VESTI.

UČITELJIŠTE U ARBANASIMA KOD ZADRA

Ovo učiteljište ustanovljeno je, da odgoji učitelje za hrvatske škole Julske Krajine i talij. Dalmacije. Zar je zbilja ono hrvatsko? Da li zaista hrvatski odgaja mladiće i devojke, koje će — ako budu! doći na hrvatske pučke škole, da uče i odgajaju hrvatsku decu?! — Da vidimo!

Koji je jezik ravnateljstva tog zavoda? Pa — talijanski. Ta i učitelj. pitomci, da udovolje ravnatelju preparandije, iz oportunitete ulažu molbe u talij. jeziku. — Profesori su Hrvati? Jediní veroučitelj K. Jedretić je rodom i mišljenjem Hrvat, ali se njegova reč ne čuje nit uvažuje na zavodu. No, on nema ni odvažnosti ni avtoriteta da nešto zastupa i brani u profesorskom zboru. — Ostali profesori su svi mišljenjem Talijani, akoprem znadu većinom hrvatski. Evo im imena: ravnatelj Filippi (Filipić), Delli (Delić), Baronis, Missoni, Ribolli, Calvi. Učitelj pjevanja i glazbe ne pozna hrv. jezika.

Kako se uče učevni predmeti? Samo u talijanskom jeziku, osim računarstva i fizike i to tako u svim razredima te u pripravnici. — Knjige, tekstovi? Ne pozna naše «hrvatsko» učiteljište u Arbanasima hrv. knjiga. Bože sačuvaj! Ta djaci bi se setili, da i Hrvati imaju učevnih knjiga; pa napokom u njima je stošta, što nije ugodno profesorima i nije u suglasju svrhe zavoda i što bi moglo naše učitelj. pitomce — pokvariti! Zato dotični profesori samo diktiraju ili prevadaju iz talij. tekstova, pa tako i pedagogiju, što se tako podučava na hrv. jeziku. Talij. jezik podučava se dnevno jedan sat. Poljedelstvo se podučava u talij. jeziku počam od I. tečaja dalje; no samo u teoriji, pošto djaci školski vrt lani samo jedamput vidješe. — Pevanje se ne uči, jedino gusle. Samo naučiše svi djaci, hrv. i talij. sekcije, dve talij. patriotske pesme prigodom neke svečanosti. Nije potrebno budućem učitelju da umije pevat! Je li?! — Uz zavod opstoji pučka utrakvistička škola, kamo polaze pitomci na hospitacije.

Arbanasi, oveće selo, trg, ne pozna kino, nema kazališta, tvornica; tu se ne priredjuju poučne ni zabavne veselice. Naš dijak tamo ne čuje i ne vidi ništa, što bi uplivalo na njegov estetsko-moralni odgoj. — Zatvoreni su oni med četiri zida zgrade, gde se malo govori, mnogo buba, a malo nauči radi nepoznavanja talij. jezika. — Ova i ovakova škola jest prosto mučilište za naše hrv. djake, grob duha, ugušivanje srca. Zemljopisom i povešću ne širi im se pogled u svet i društvo. Iz zemljopisa uči se samo Apeninski poluotok; povest u zavodu pozna samo Latine i Rimske barbare i Skiave! — Naš mladi učitelj tek po imenu poznat će ostali svet, ili će čuti o njemu samo koju naredu i pomženje.

Arbanaška preparandija nije hrvatska, nego samo sramota talij. vlasti i XX. veka!

Na znanje! Javljam svojim kolegima, da ne ću biti narednom škol. godinom ravnateljem hrv. pučke škole u Buzetu, pak zato mogu slobodno i bez ikogjeg obzira reflektirati na moje dosadanje mesto; a veselilo bi me, kad bi mi bio ravnateljem pa i najmladji hrvatski kolega. — Vinko Šepić.

Molim kotarske predstavnike jugosl. učitelj. društva u Pazinu, da sakupe odmah društvenu članarinu (počam od avgusta po 7 L) od svojih kolega

u okolišu, te ju odašalju na društv. blagajnika kol. Martina Ribarić-a u Slumu kraj Buzeta. — Mali dug se lako isplati. Na veće dugove se gleda raskolačnim očima i vode čoveka, pa i učitelja, u negodan položaj, a možda i sramotan. Budimo ekonomski! — Izvolite ovo uvažiti!

Molim ujedno kolege i kolegice, da sada, u danima dokolice, napišu koju raspravu ili studiju za buduću našu skupštinu, što će se održavati u oktobru. — Zdravo! — Predsednik.

V sežanskom okraju so šolske razmere vsak dan bolj kričeće. Okrajni šolski svet ne posluje, službena mesta se ne razpisujejo, učiteljstvo se premešča brez vsakršnega kriterija, definitivnih nameščenj sploh ni več, razredi se zapirajo, ker se učitelji odslavljajo. Tov. Milan Jereb je odpuščen, tov. Janko Furlan je prisiljen iti proti svoji volji in ne dobi dovoljenja, da bi šel na mesto, ki so mu ga zagotovili v postojnskem okraju.

Kje ste, gospodje, ki vam je šolska samouprava na srcu? Kakšni so vaši koraki proti nezakoniti samovolji? Ali vam res ni mogoče spraviti šolskega sveta za sežanski okraj v normalni tir? Čas bi bil, da se napravi konec neredu!

Iz seje ožjega okrajnega šolskega sveta v Sežani dne 9. septembra 1922. Prestavljeni so bili, oziroma na novo imenovani sledeči tovariši in tovarišice: Na Barko: Ferluga Ferdinand; v Divačo: Vodopivec Olga; v Kobjeglavo: Gerdol Ivan; v Lokey: Cotar Olga in Strekelj Marij; v Lipo: Černigoj Karol; na Misličce: Milič Angel; v Povir: Škrt Stefanija; v Pliškovicu: Cok Olga; v Orlek: Kocjan Jožef; v Stomaž-Kazlje: Tomšič Živko; v Šempolaj: Hmelak Pavla; v Slivno: Fonda Ana; v Škrbino: Luksa Zala; v Sesljan: Rebek Ljudmila; v Štanjel: Škof Henrik in Vlacovich Mar.; v Tomaj: Urbančič Marija; v Utovlje (eksk.): Kocjan Ivan; na Vojsčico: Čuk France; na Volčji grad: Grgič Jurij; v Zgonik: Grgič Silvo in Orel Angela; v Salež: König Pavla.

Za lani ustanovljeno italijansko šolo v Divači: Saba Ema; za letos ustanovljeno šolo v Nabrežini: Decurto Lamberta.

Za pouk italijanščine na slovenskih šolah v okraju so imenovani: V Sežano: Pibernik Ivan; v Nabrežino: Vallig Olga; v Komen, Sveto, Tomaževico: Steinmayer France; v Šempolaj in Slivno: Minias Anton; v Dutovlje, Skopo, Koprivo: Fiegel Viktorija; v Štanjel, Kobjeglavo: Vlachovich Ivan; v Mavhinje, Sesljan: Prelz Marija; v Škrbino, Lipo: Sacher Hortenzija; v Zgonik, Salež: Cattanesse Ivana; v Gorjansko, Brje: Stecher Evgenija; v Tomaj, Dutovlje: Sclaris Dolores.

Vsled pomanjkanja učiteljstva bodo na petrazrednici v Nabrežini in šestrazrednici v Sežani po 4, na štirirazrednici v Komnu pa 3 učne moči. — Iz istega vzroka bo potovalna šola v Štomažu in v Kostanjevici.

Gledě draginjske doklade učiteljstvu se je sklenilo tozadevno proučiti in pri bodoči seji ožjega in pomnoženega okr. šol. sveta staviti predlog.

Za popravo šolske stavbe v Škofljem se je dovolilo 8000 lir.

Za popravo šolske stavbe v Komnu se bo predsedstvo obrnilo na tehnični oddelek pri generalnem civilnem komisarijatu v Trstu.

Dementi. «Goriška Straža» je prinesla vest, da sem učitelj na «Kogojevi glasbeni šoli» v Gorici. Dementiram to vest, kajti v tem oziru se nisem z nikomur pogajal. Pač pa sem bil pred par dnevi naprošen, da bi nadzoroval (2 uri na mesec) na imenovani šoli klavirski pouk, za kar se pa tudi nisem pogodil. — Srečko Kumar, učitelj na glasbeni šoli v Trstu.

POLEMIKA.

SE O NAŠIH RAČUNICAH

Za računski pouk v ljudski šoli je posebno važno 3. šolsko leto (= III. razred), ker mora podati otroku osnovne pojme v temeljnih operacijah **pismenega** računanja. Vsled tega mora biti računica posebno za ta razred zelo skrbno sestavljena, stvarno in metodično brezhibna.

Z zanimanjem sem vzel v roko III. del po tov. Kleinmayrju prevedene, toliko željno pričakovane računicе, toda odložil sem jo — razočaran, kajti ne bije le v obraz metodiki, marveč celo sami matematiki!

Tretji oddelek obravnava ustno računanje, in sicer **zaporedoma** vse štiri operacije. To ni dobro! Ustnemu seštevanju naj bi sledilo koj pismeno seštevanje itd. Popolnoma pogrešam **dopolnjevanja**, ki tvorijo in morajo tvoriti podlago in pripravo pismenemu odštevanju.

Pri pismenem **seštevanju** (kakor tudi kasneje pri nadaljnjih operacijah) podaja otroku preveč novih pojmov hkratu. Otroku zna n. pr. ustno seštevati tako-le:

$142 L + 136 L = 278 L$ ($142 + 100 + 30 + 6$). — Prva novost naj bo otroku, da piše sumande eden pod drugi, nov pojem pa nazivanje števil. Torej:

Tako izvrše nekaj vaj in šele potem podamo pravo pismeno seštevanje, ko more otrok vso svojo pozornost obrniti samo **bistvu** računanja, ker mu je **forma** že znana.

Tudi pri **odštevanju** velja isto postopanje. Prvič naj zapišejo odštevanec pod zmanjševanec ter odštevajo ustno.

Potem pride pismeno odštevanje **odštevaje**: 6 ed. — 4 ed., 9 des. — 5 des. Nato sledi ponavljanje ustnega dopolnjevanja, potem dokaz, da dobimo razliko (ostanek) tudi **dopolnjevale** in nato pravo pismeno odštevanje v smislu dopolnjevanja. Opominim, da se poslužujemo besede «in koliko» samo izpočetka, pa se je čim prej iznebimo ter krepko povdarjamo razliko. ($4 + 2 = 6$, $5 + 4 = 9$).

Pri **prestopu** nikakor ne gre, da bi hodili «na posodo»:

Ta način je zastarel in so ga vsi novi metodiki že davno vrgli med staro šaro. Praktično namreč nihče tako ne računa in v 4. zvezku sem itak videl pravilni način na podlagi pravila o neizpremenljivosti diference. Čemu bi otroku v 3. razredu nekaj podajali, kar v 4. zopet ovržemo in proglasimo za nepravno, manj dobro, ali nepraktično!

Posamezni slučajji pismenega **množenja** so premalo jasni, stvarne utemeljitve in metodiškega migljaja nikjer. Res, da računica ni in ne more biti nikaka «Posebna metodika računstva», vendar pa mora biti v njej **metoda**. Toda kaj množenje, to je vsaj matematično pravilno, ampak **merjenje** in deljenje! Za voljo božjo, kar se nam tu podaja v šolski učni knjigi, je naravnost nezaslišano!

Kot prvi primer je račun:

1 l olja stane 4 L; koliko l se more kupiti z 48 L?
 $48 L : 4 L = 12 l$. Ker sem že v zadnjem članku po-

Šolsko leto v Trstu je začelo z odstavljanjem in premeščanjem učiteljstva. Posebno premeščenja so tako klasična, da jim ne najdemo zlepa primere s zgodovini našega šolstva. Kaj hoče šolska oblast s to zmedo, s tem mešanjem, s tem kaosom? Brzkone koristiti našemu šolstvu. Na to se še povrnemo.

jasnil, kaj je merjenje in kaj deljenje, nočem nositi vode v morje. Torej dalje! — Temu **edinemu** primeru sledi vaje, n. pr. $86 l : 2 l =$; $248 m : 2 m =$ itd. Kako naj reši otrok te račune, t. j., katero **ime** naj da količniku? Po prvem primeru bi moral pisati: $86 l : 2 l = 43 l$; $248 m : 2 m = 124 m$. Če mu pa rečeš, da je imenovanje količnika lahko različno, (sodeč po «logiki» v drugih zvezkih, n. pr. napiše $486 L : 243 L = 2$ **osla**). — In če bi kdo mislil, da so računi str. 54 in 55 — 780 min. : 60 min. = 13 ur, in 192 mes. : 12 mes. = 16 let — pravilni, bi se presneto motil!

Tovariši! Ko bi ne bila stvar tako resna in žalostna, bi vzel človek te računicе v roko mesto «Čulka na palci» in bi se zelo dobro zabaval. Ali treba je nekaj drugega pomisliti. Imamo mlajše učiteljstvo, ki vsled vojnih in povojnih razmer ni imelo prilike, da bi se poglobilo v metodiko. Ti naši kolegi (naj mi nikar ne zamerijo, hočem jim dobro!) dobe računicе v roko, dvakrat aprobirane, v originalu in prevodu. Kdo bi jim zameril, če odobreni, od starejših šolnikov spisani in prevedeni knjigi zaupajo ter vanjo verujejo? Pa bodo računili, da bo veselje! Kamenje bo s kamenjem meril, da dobi pogačo, krompir s krompirjem mu da mastno kračo? Zakaj pa ne, tabla in papir sta potrpežljiva!

Našemu odboru za izdajanje slov. šol. knjig vljudno vprašanje: Ali je pregledal računicе, preden jih je predložil v odobritev? Kdo je bil od šolske oblasti poverjeni recenzent, ki je odobritev priporočil?

Alfa.

BODIMO TOREJ RESNI!

Tov. Germek želi, da se o resnih stvareh resno razpravlja. Ne bi hotel zlorabljati že itak tesnega prostora «Uč. Lista», ko bi ne bil iskreno prepričan o resnosti svojih vprašanj, postavljenih tov. Germeku v predzadnjem izdanju našega glasila. Ne preostaja mi torej drugega, nego da najino sporno zadevo še enkrat ugotovim, in sicer čim najkrajše in zato samo v njenem bistvu. Nočem dati niti z eno samo besedico povoda, da bi se mogel tov. Germek izogniti resnemu odgovoru s kakim komodnim izgovorom. Stvar stoji tako-le:

Predsednik, torej najtehtnejša osebnost celokupne naše organizacije, me je pred 80 tržaškimi tovariši — in ker je glas prešel tudi v naše glasilo, pred vsem učiteljstvom in vso javnostjo — stigmatiziral za **škodljivca** v učiteljski organizaciji.

Pozivam tovariša Germeka vnovič pred vso učiteljsko in izvenučiteljsko javnostjo, da svojo obsodbo utemelji z vso potrebno resnostjo; če pa tega ne more, da mi kot poštenjak da lojalno zadoščenje. V vsakem nasprotnem slučaju si pridržujem proste roke svojega nadaljnjega postopanja. Upam, da se razumeva. Vprašanje je resno, pričakujem torej resnega odgovora. Vsa učiteljska organizacija je zainteresirana na tem, da škodljivce izloči iz svojih vrst — ne glede na to, da je po tem očitku omadeževana moja čast, s katero vsak javen delavec stoji in pade. V takih težkih momentih sta klak in rokavica čisto brezpomembna. Besedo ima sedaj tov. Germek!

Alojzij Hreščak.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

«Šolska Matica». Člani S. M. naj dvignejo knjige pri svojih poverjenikih. Tov. poverjeniki pa naj poberejo članarino za 1922. po 9 L do 15. oktobra ter jo pošljejo z imenikom vred predsedniku «Zveze».

Lepopis in gojenje umetnosti. (Iz knjige Schreiben in der Arbeitsschule — H. Bachmann). — Pisatelj opozarja na potrebo gojenja lepopisja za vzgojevanje estetičnega čuta in pobija tozadevne predsodke.

V članku «Allgemeine Kennzeichen schlechter Schülerschriften» učitelj Rud. Herbst iz Saaza svetuje, naj študiramo psihologijo pisanja. Uspehi pri tem pouku so pogostokrat v zvezi s psihičnim in fizičnim stanjem otrok.

V knjigi «Die Schrift der linken Hand» opozarja na napake, ki so v zvezi z gibalnimi organi: n. pr. «Agrafija» je bolezen, vsled katere so otrpli živci, ki naj povzročijo pri pisanju gibe potrebnih mišic. «Ataksija» je krč, ki prime pisalca po utrujenosti.

Psihične doživljaje otrok prenese na roko in nam odsevajo iz pisave. Psihične hibe koreninijo v osebnosti otrok. Iz pisave bereš lahko jezo, nestrpnost, strah, občutljivost, razposajenost. Psihopatičnega značaja so napake navadno pri nervoznih, občutljivih učencih. Navadno so to zamenjave črk in njenih elementov, napačno pisanje besed, ki so v isti nalogi prav pisane. Utrujeni otroci zamenjajo črke M N, Q G, v r, l b.

Važno je, da učitelj spozna vzroke, iz katerih prihajajo te napake, učencem pa da navaja roko k pravilnosti, redu in preprostosti.

Etwas von der Handbetätigung. O. Hampel definira pojma: Werkunterricht in Werkstättenunterricht. Prvi se uporablja pri vseh učnih predmetih, posluhuje se kar najbolj mogoče upodabljanja s pomočjo papirja, lepenke, slame, kakor beremo v knjigi «Redende Hand» — Seinig. Verlag Ernst Wunderlich, Leipzig.

Z drugim pa zasledujemo vzgojo okusa s pomočjo tehničnih vaj: del iz lepenke, lesa, kovine, gline. Ta pouk naj ne tekmuje z deli umetnikov in naj ne jemlje kruha rokodelcem — tega ne more in tudi s socialnega stališča ne sme — le uči naj otroke, da znajo navadne predmete preiskati in ocenjevati po njih smotrenosti, pristnosti materiala in umestni konstrukciji. Knjige, ki učitelja vpeljejo v ta nova polja, so: Gross Hildebrand «Geschmackbildende Werkstattübungen, I. Kühnel «Technischer Vorkursus» in gori omenjena Seinigova.

Avgustova štev. «Schaffende Arbeit». Ein bisschen Zwang. — Jos. Bartmann govori o spoznavanju domovine. Mnogi učitelji zanemarjajo to važno nalogo.

Dobro bi bilo, da bi se predpisalo za vsako leto število obveznih izprehodov do določenih točk domovine z mladino, da bi učenci koncem šolske dobe imeli precej popolno zaokroženo sliko svoje domovine. Vsako novo odkritje o priliki teh potovanj naj bi se pri mesečnih konferencah povedalo, kar bi bilo koristnejše in mikavnejše nego suhoparno prebiranje odredb in dopisov.

Vsi zanimivi podatki iz domovinskega pouka naj bi se zabeležili v domovinsko knjigo, v katero naj bi imel vpogled vsak učitelj in tudi nadzornik. Pisatelj tega članka bi zahteval celo, da vsak novodošel učitelj po preteku 2 let dokaže potom izpita, da se je res seznanil z domovino svojih učencev.

Iz julijske štev. «Schaffende Arbeit». Kako je vzbuditi v mladini veselje do narave, ljubezen in navdušenje zanjo. V tem članku svetuje K. Fuss staršem, naj prinesejo otroku domov rožico, vejico, sad, pisano peresce, svetel kamenček; naj jim govorijo o naravi, naj jih tudi sicer opozarjajo na posebne pojave v naravi in njihovi lepoti.

Otroci na obdelajo košček vrta sami, naj krmijo tičke i. t. d.

Navajati jih je k opazovanju.

Pri skupnem kosilu naj pripovedujejo, kaj so danes videli v naravi.

Na tej podlagi naj sloni tudi prirodopisni pouk v šoli.

Sistematično obravnavanje, ki je še danes v navadi, ni primerno.

Otroci naj doživijo dogodke v svoji okolici. Primerna opazovanja bi bila n. pr. narava v februarju, naš vrt meseca majnika, kostanj, lipa tekom leta, lastovke i. t. d.

Velike važnosti za ta pouk so sprehodi. Poezije o naravi, pesmi, pravljice, basni bogatijo prirodopisni pouk. Koliko čistega, plemenitega užitka je tu! Pesniki ne nudijo suhoparnega, abstraktnega znanja, ne klasificirajo, ne grupirajo, temveč ogrevajo, pozivljajo, srce govori srcu. To učinkuje!

Iz članka «Die Verwertung des Kinderreines» im I. Leseunterricht, II. Sprachunterricht, III. Singen u. Spielen. Pisatelj tega članka je prepričan, da se bo vedno bolj utrdilo mnenje, naj začne pouk v čitanju takoj z zlogi ne z glasniki.

Navaja nekaj zgledov otroških rim, ki vsebujejo take zloge. Pravi, da se otroci na takih rimah s posebnim veseljem učijo in lahko zapomnijo.

Pustinja. (Skupina pesmi za višjo stopnjo). Wilhelm Bothe ustvarja v svojih učencih zares čustvene vrednote.

Pustinjo jih pusti doživeti. Kako? Najprej čita sam najboljše mojstre, ki so slikali pustinjo (Droste-Hülshoff, Storm, Liliencron, Klaus, Groth, Löns). Potem vpelje učence v razpoloženje. Nato obravnava več pesmi slične vsebine. Tako se naučijo učenci gledati pustinjo s pesnikom.

Nazadnje pokaže, kako slikarji gledajo pustinjo. (Učenci prinesejo razglednice. Primerja se prava umetnina z narejeno). Učenci izberejo, katere pesnitve se naučijo na pamet.

W. B. pravi, da se mu je ta pouk v skupinah izvrstno obnesel.

A. Sič: Narodni okraski na pirhih in po kozuhih. Zbirka vsebuje okraske naših pradedov na pirhih in kozuhih ter kaže značaj in lepoto slovenske narodne umetnosti v preteklosti.

Dr. W. u. Lay: Volkserziehung. Założništvo L. Ehlermann, Dresden Arbeitsunterricht. Zal. Ehlermann, Dresden. Knjiga kaže, kako je mogoče poučevati geometrijo s praktičnega vidika, dalje polaga največjo važnost na samozaposlitev otrok.

Slovani in petje. V junijski štev. «Schaff. A.» piše nek učitelj: Im Kriege konnt ich die Beobachtung machen, dass beim Absingen eines Marschliedes die slawische Mannschaft ihre Lieder bis auf die letzte Strofe genau kannte und sie mit verständigen und stimmungsvollem Vortrage sang. Wie aber war es bei den deutschen Mannschaften? Erst wurde lange nach einem Liede gesucht, — dann sang man es gewöhnlich schlecht, aber das Traurigste war, dass infolge Unkenntnis des Textes schon nach der ersten Strophe abgebrochen werden musste.